

NEDERLANDSE ASSOCIATIE VOOR PODIUMKUNSTEN

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
t.a.v. Mevrouw dr. M. Bussemaker
Postbus 16375
2500 BJ 'S-GRAVENHAGE

Amsterdam, 16 juni 2015
Kenmerk: 15-019
Betreft: reactie op uitgangspuntenbrief

Geachte mevrouw Bussemaker,

Uw brief met de uitgangspunten voor het cultuurbeleid in de periode 2017 – 2020 geeft ruimte. Ruimte in figuurlijke zin omdat de essentie van de waarde van cultuur wordt erkend en benoemd. Ruimte in letterlijke zin omdat u, binnen de zeer beperkte kaders die er momenteel zijn, prangende knelpunten adresseert. Deze ruimte is voor de podiumkunstproducenten essentieel. We waarderen het buitengewoon dat u aangeeft oog te hebben voor zaken in de sector die versterking behoeven, en daar in een aantal gevallen ook maatregelen aan verbindt. In deze reactie geven we als NAPK aan welke van uw beleidsuitgangspunten we ondersteunen, omdat we zien dat deze de podiumkunsten verder gaan helpen. Daarnaast geven we aan op welke punten onze zorgen nog niet zijn weggenomen. We gaan in op de volgende onderwerpen: Stabiliteit en professionaliteit; Basisinfrastructuur 2017-2020; Fonds Podiumkunsten; Educatie, participatie en talentontwikkeling; Aanbod en afname.

Stabiliteit en professionaliteit in de podiumkunsten

De podiumkunstensector heeft stabiliteit nodig om de bedrijfsvoering gezond te krijgen of te houden, het beleid voor de toekomst uit te werken en door te voeren in de eigen organisatie. Dit zijn processen die niet van de ene op de andere dag uitgekristalliseerd en geïmplementeerd zijn. Het uitgangspunt dat er geen grote wijzigingen binnen het bestel worden doorgevoerd is daarom van groot belang.

Het is echter ook duidelijk dat voor een deel van de sector het doorgaan op dezelfde basis niet zal leiden tot het gezond krijgen van de bedrijfsvoering. Ook deze organisaties hebben hard stabiliteit en continuïteit in de basis nodig maar ontberen dat momenteel. We zien dat er wordt ingeteerd op reserves en eigen vermogen; dat publieke en private fondsen weliswaar bijspringen, maar dat dit per saldo op tijdelijke basis gebeurt; dat producties niet meer voldoen aan de kwaliteit die door de organisaties worden nagestreefd; dat er een te groot beroep op staf- en uitvoerend personeel (al dan niet freelance werkend) wordt gedaan en dat mensen soms niet behoorlijk gehonoreerd worden voor hun werk. Kortom, we zien dat uitholling van delen van de sector dreigt en faillissement nog steeds op de loer ligt. Niet omdat de organisaties in wezen niet goed functioneren, maar omdat het binnen de gestelde eisen en voorwaarden niet meer haalbaar is om een solide basis te behouden, laat staan om stappen voorwaarts te maken. Dit blijft gelukkig niet onopgemerkt (p. 5, p. 22, p. 39), maar concrete maatregelen ontbreken vooralsnog.

NEDERLANDSE ASSOCIATIE VOOR PODIUMKUNSTEN

De quickscans van APE geven, zoals u zelf ook opmerkt (p. 39), geen inzicht in de (nood-)maatregelen die instellingen op andere vlakken in de bedrijfsvoering (activiteiten, personeel) hebben moeten nemen om de financiën op orde te krijgen. Wat echter belangrijker - en zorgelijker - is, is dat de constatering dat er overal sprake is van een *toekomstbestendige* financiële situatie niet correct is. De suggestie dat de bedrijfsvoering in balans is, strookt lang niet overal met de werkelijke situatie. Er wordt namelijk niet zichtbaar hóe liquiditeit, solvabiliteit en weerstandsvermogen op het genoemde niveau uitkomen. Bij diverse uiteenlopende typen instellingen, voornamelijk instellingen die werken met financiering van het Fonds Podiumkunsten, wordt het positieve resultaat gehaald met kunst- en vliegwerk, met incidentele financiële injecties en die geven soms ook een vertekend beeld als gevolg van reserveringen op de balans vanwege het niet volledig halen van speelbeurten waaraan budget gekoppeld is. De aard van de werkwijze van de sector is dat producerende instellingen enorme risico's nemen bij het aangaan van verplichtingen. Er wordt fors geïnvesteerd terwijl producties nog niet verkocht zijn. Dat loopt in de tonnen. Als daar geen solide reserves tegenover staan is geen sprake meer van verantwoord ondernemen.

Reden voor ons om hier wederom met klem aandacht én een oplossing voor te vragen.

Basisinfrastructuur 2017 - 2020

Voor de podiumkunstproducenten is uw constatering dat kwaliteit een algemene waarde is die aan de basis van het cultuurbeleid ligt (p. 20), een zeer belangrijke gedeelde visie. De NAPK heeft de afgelopen jaren steeds opnieuw deze essentie voor het voetlicht gebracht. Dat doet deugd en geeft vertrouwen dat u onze visie deelt.

Beoordelen

De criteria op basis waarvan u plannen van instellingen voor de komende periode wilt beoordelen, zijn wat de producenten betreft goede ijkpunten. Wel rijst de vraag hoe er invulling gegeven gaat worden aan het beoordelen.

Ook is het niet duidelijk waarom talentontwikkeling, dat zo belangrijk is voor de groei en bloei van de podiumkunsten, en voor zowel kwaliteit, educatie als maatschappelijke waarde een essentiële katalysator vormt, is losgelaten als opdracht voor BIS-instellingen. Wij vinden een stevige borging van talentontwikkeling in de podiumkunstensector onverminderd van groot belang.

Groeinorm

Ten aanzien van uw toelichting bij het criterium *maatschappelijke waarde* (p. 20) waarderen wij de oplossing die u biedt om, binnen de beperkte financiële kaders die er zijn, instellingen enige ruimte in de bedrijfsvoering te geven om te experimenteren en te innoveren. Het loslaten van de groeinorm van 1% per jaar per 2017 ondersteunen wij dan ook van harte; we zijn ervan overtuigd dat dit de flexibiliteit van ondernemen ten goede komt.

Theater

In de theatersector geeft u ruimte voor meer eigen profilering. Dit is een grote behoefte binnen deze sector en het is erg prettig dat dit vertaald is in beleid. Ook om meer te kunnen anticiperen op ontwikkelingen in de eigen regionale context, om de artistieke koers te kunnen versterken en om onderscheidend te zijn ten opzichte van elkaar, is dit een goed besluit. Dat hier geen financiële vertaalslag in is gemaakt door het (deels) loslaten van de normbedragen, vinden wij wat diffuus. Als de beleidslijn echt wordt doorgetrokken, is dat wel een logische consequentie.

NEDERLANDSE ASSOCIATIE VOOR PODIUMKUNSTEN

Jeugd aanbod

U constateert terecht dat het produceren voor jeugd een vakspecialisme is dat net zoveel investering vraagt als het maken van voorstellingen voor volwassenen. Ook ziet u dat dit segment van de podiumkunsten minder verdienmogelijkheden heeft en dat er met een aanzienlijk lager normbedrag geproduceerd moet worden. Dat waarderen wij zeer en het geeft ook hier het vertrouwen dat u oog heeft voor knelpunten en een begin maakt met het wegnemen daarvan. Structurele ruimte voor talentontwikkeling is ook voor de jeugdpodiumkunsten essentieel om het in de toekomst een bloeiend specialisme te laten zijn.

Het jeugd aanbod in Nederland is van hoge kwaliteit. Het is een groot goed dat kinderen en jongeren uit alle gelederen van de samenleving, binnen en buiten school, met de kunst die deze producenten maken in aanraking komen. De basisinfrastructuur zou daarom jeugd aanbod in alle disciplines moeten herbergen. Dat is nu onvoldoende (dans) of niet (muziek en muziektheater) het geval.

Dans

In zijn algemeenheid constateren wij dat een visie op het dansbestel in zowel het advies van de Raad voor Cultuur als in uw uitgangspuntenbrief vrijwel volledig ontbreekt. Terwijl ook de danssector de nodige aandacht behoeft zowel op het vlak van gezonde toekomstbestendige bedrijfsvoering als de borging van de jeugddans, beide hierboven beschreven. Wij vragen u dan ook om in overweging te nemen om de Raad te vragen een visie op het dansbestel uit te werken. De plek die dans inneemt in de samenleving, de wijze waarop het nieuwe publieksgroepen aanspreekt, de positieve effecten op de gezondheid van het beoefenen van dans, de grote esthetische waarde van de kunstvorm en de internationale faam van de Nederlandse dans rechtvaardigen dat.

Muziek

De NAPK onderschrijft uw visie de muzikale begeleiding van dans en opera aan de gezelschappen zelf te laten. Ook uw besluit om de drie operagezelschappen onafhankelijk te laten continueren is positief ontvangen. Binnen het muzieklandschap vinden wij de uitbreiding naar verschillende genres binnen de BIS positief. Voor een evenwichtige basis in het muzieklandschap is meer diversiteit in de BIS een belangrijke stap voorwaarts. Het is goed dat de Raad hier een visie op gaat ontwikkelen. Tegelijkertijd zien we dat er nu een acute maatregel genomen wordt.

Al eerder vroeg NAPK aandacht voor een specifiek segment binnen het muzieklandschap waar zich eveneens problemen voordoen die het voortbestaan bedreigen en daarmee de diversiteit van het Nederlandse muzieklandschap: de ensembles in de meerjarenregeling van het FPK hebben een essentiële plek in het (inter)nationale muzieklandschap. Uit onderzoek in opdracht van NAPK (mei 2015) blijkt dat ensembles noodgedwongen honoraria betalen aan musici die ruim onder de norm liggen van de cao's van orkesten, theater en dans. Ondanks slinkende kantoorbezetting verdienen ensembles gemiddeld 50-70% van hun inkomsten zelf. Maar de rek is er nu uit en sommige ensembles zijn niet zeker van hun toekomst.

Wij vragen hier dan ook met klem aandacht en op korte termijn een oplossing voor.

Ondersteuning

De podiumkunstensector onderschrijft uw voornemen om te onderzoeken of en hoe een ondersteunende functie voor cultuur producerende instellingen vorm moet krijgen. Wij ondervinden direct de gevolgen van het feit dat er hiaten zijn ontstaan in de structuur met het wegvallen van TIN en MCN. Op meerdere dossiers hebben instellingen, instituten of individuen bij de NAPK aangeklopt

NEDERLANDSE ASSOCIATIE VOOR PODIUMKUNSTEN

en gevraagd om deze onder onze hoede te nemen. Hiervoor hebben wij momenteel middelen noch mankracht. NAPK is graag betrokken bij het adviesproces.

Fonds Podiumkunsten

Het Fonds Podiumkunsten (FPK) maakt deel uit van de BIS, maar is tegelijk een uitvoerend orgaan met beleidsvrijheid en een regiefunctie. Wij constateren dat het FPK mrt alle producenten die onder zijn verantwoordelijkheid vallen, politiek gezien vaak als één geheel wordt genomen. Wij willen benadrukken dat deze benadering een grote potentiële valkuil in zich draagt: er is geen of onvoldoende politieke aandacht voor de waarde, behoeften en noden van het midden- en kleinbedrijf in de podiumkunsten. Terwijl door deze organisaties de diversiteit, veelvormigheid en spreiding van het landschap voor een goed deel wordt ingevuld.

Niettemin waarderen we het dat u het FPK niet alleen als BIS-instituut benadert, maar ook inhoudelijke en instrumentele (knel)punten binnen het FPK benoemt. De producenten juichen het toe als de meerjarige subsidieregeling van 2 + 2 naar 4 jaar wordt omgezet (p. 21). Een basiscomponent binnen de meerjarige subsidieregeling - die nu volledig gebaseerd wordt op speelbeurten - wordt node gemist. De gesignaleerde uitholling van de financiële positie van instellingen wordt echter niet ongedaan gemaakt door hetzelfde budget anders te labelen. Er is hier sprake van een groter probleem, namelijk van een fors financieel gat dat het FPK niet kan dekken als er geen aanvullende middelen beschikbaar zijn (p. 22).

Educatie, participatie en talentontwikkeling

Educatie

Ten aanzien van educatie zijn we het met u eens dat het belang hiervan niet genoeg benadrukt kan worden. We zijn dan ook blij met de aandacht hiervoor en de inzet die u hierop pleegt. Ook onze visie dat educatie niet ophoudt na het primair onderwijs, zien wij tot onze tevredenheid terug in uw brief. In de samenwerking met het onderwijs wordt vooruitgang geboekt, maar we willen ook aangeven dat dit een traag proces is. Scholen kunnen vaak hun eigen vraag niet formuleren, er is vaak geen sprake van beleid, lumpsum-middelen worden ingezet op andere prioriteiten dan cultuureducatie. Ook geven diverse producenten aan dat ze de vraag vanuit het onderwijs juist niet aankunnen. De constatering van de Raad dat er overaanbod is (p. 11), is context- en regio gebonden. We menen dat het rijk ook hier een taak heeft om goed en helder af te stemmen met provincies en steden, zodat beleidslijnen elkaar versterken en elke overheidslaag zich verantwoordelijk voelt om daaraan bij te dragen.

Talentontwikkeling

Talentontwikkeling blijft een dusdanig belangrijk punt voor de ontwikkeling van de podiumkunsten, dat we voorzichtig blij zijn met uw beleidslijn en daaraan gekoppelde maatregelen (p. 12-14). Ook hier geldt dat de producenten zich moreel erg gesteund voelen in de noodzaak van deze functie voor het bestel, maar dat we tegelijkertijd enkele kanttekeningen moeten meegeven.

- Het is goed dat er iets meer financiële ruimte komt voor deze kosten-intensieve kant van de podiumkunsten. Tegelijkertijd is het de vraag of de investeringen voldoende zijn. Zoals eerder in deze brief aangegeven is de financiële positie van een behoorlijk aantal door het Fonds Podiumkunsten gesubsidieerde instellingen verre van solide en zeker niet toekomstbestendig. Daaronder zijn ook instellingen die talentontwikkeling als vakspecialisme hebben en die fungeren als ankerpunten in het wijd vertakte web van samenwerkingsverbanden op dit vlak.

NEDERLANDSE ASSOCIATIE VOOR PODIUMKUNSTEN

Veel staat of valt dan ook bij hoe het FPK de middelen gaat inzetten. Wij pleiten voor structurele ondersteuning van de infrastructuur en niet alleen van output.

- Festivals spelen inderdaad een rol op het gebied van talentontwikkeling (p. 13), maar dan primair om nieuwe talenten 'meters te laten maken' en om laagdrempelig een nieuw publiek te bereiken. Festivals hebben hierin een belangrijke gidsfunctie en het is terecht dat er wordt geïnvesteerd in deze tak van het veld. Echter, het overgrote deel van de festivals is géén producent. Als er geproduceerd wordt, is dat bovendien dikwijls in de vorm van co-productie met een of meer podiumkunstproducenten. Wij zouden graag zien dat dit verschil in taken tussen inhoudelijke talentontwikkeling enerzijds en het ruimte bieden voor publieksbereik /publieksverbreding anderzijds in uw beleid zichtbaar wordt.
- Ook BIS-instellingen spelen een rol op het gebied van talentontwikkeling en boeken belangrijke resultaten.

Aanbod en afname

De dynamiek tussen aanbod en afname is aan het veranderen en daarin worden twee ontwikkelingen zichtbaar. De positieve kant is dat er meer toenadering plaatsvindt tussen producenten en podia, zowel bilateraal als op brancheniveau. We zijn ons bewust van het gedeelde gezamenlijk belang. Er wordt naar strategische samenwerking gezocht. Ook de gezamenlijke aanpak van automatisering van verkoop van producties en toegangskarten betekent een belangrijke professionaliseringsslag voor de sector.

Marketing en publiekswerking

U benoemt expliciet dat accommodaties een sleutelrol vervullen in de mogelijkheid voor gezelschappen om een hechte band met het publiek op te bouwen (p22). Er valt op dit vlak nog veel te winnen. Marketing en publiekswerking is in het beste geval samenwerking tussen producent en afnemer, maar dit is in de praktijk nog te vaak niet het geval. De producent ziet zich in een afhankelijke positie geplaatst. Ook bij de podia is de financiële nood zodanig hoog dat producerende instellingen steeds vaker hun kosten niet meer gedekt krijgen of zelfs geld moeten betalen om ergens te kunnen spelen. Ook hierin vragen wij u om een regierol vanuit het rijk te nemen en de gemeenten - en dan niet alleen de G - te overtuigen van het feit dat voor een evenwichtig cultureel aanbod, uitsluitend investeren in stenen niet voldoet. Er is dringend programmeringsbudget nodig. Een goed op elkaar afgestemd rijks-, provinciaal en gemeentebestuur is onontbeerlijk voor een gezonde en toekomstbestendige situatie.

Produceren en programmeren

Ten aanzien van de door u gewenste regierol voor het FPK op het gebied van de makelaarsrol van podia in relatie tot het gesubsidieerde aanbod én tot publiek (p. 23) willen wij meegeven dat we hier niet per definitie afwijzend tegenover staan, maar wel aandringen op versterking van draagvlak voor risicoprogrammering van eigen bodem. Bovendien vinden we dat in essentie productie en programmering gescheiden moeten blijven; hoe nauw de samenwerking tussen beide partijen ook is. Produceren is een vak, programmeren ook, maar een ander.

In dit kader wil ik opmerken dat we als branchevereniging in de ontwikkelingen rondom aanbod en afname een rol willen spelen. Nauwere samenwerking tussen NAPK en VSCD wordt momenteel onderzocht en kan juist op dit onderwerp veel synergie opleveren.

NEDERLANDSE ASSOCIATIE VOOR PODIUMKUNSTEN

Tot slot

Rest mij nog te concluderen dat u met uw uitgangspuntenbrief vooral laat zien daadwerkelijk *hart* te hebben voor cultuur, en dat is voor een constructief partnerschap tussen overheid en veld van onschatbare waarde. We hopen van harte dat er met uw inzet en in gezamenlijkheid met alle betrokken partijen oplossingen gevonden kunnen worden voor de prangende knelpunten om zo toe te werken naar een stevige en toekomstbestendige sector.

Met hartelijke groet,

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Y. Melsert'.

Yolande Melsert
directeur NAPK

Een afschrift van deze brief en het rapport wordt verzonden naar de Raad voor Cultuur, de cultuurwoordvoerders in de Tweede Kamer, het Fonds Podiumkunsten en naar de G9, Akademie van Kunsten, Kunsten 92 en Federatie Cultuur